

POSTANOWIENIE

Dnia 9 stycznia 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dawid Miąsik

w sprawie z odwołania E. B.
od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Rzeszowie
o wyrównanie renty rodzinnej,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 9
stycznia 2024 r.,
na skutek skargi kasacyjnej odwołującej się od wyroku Sądu Apelacyjnego w
Rzeszowie.
z dnia 15 listopada 2022 r., sygn. akt III AUa 958/21,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od odwołującej się na rzecz organu rentowego
kwotę 240 (dwieście czterdzieści) złotych wraz z odsetkami z art.
98 par. 1¹ k.p.c. tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego
w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Rzeszowie (organ rentowy) decyzją z 21 lipca 2021 r. powołując się na przepisy ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r., o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2021 r., poz. 291 ze zm.) (ustawa o emeryturach i rentach z FUS) oraz art. 53 ustawy z dnia 14 maja 2020 r. o zmianie niektórych ustaw w zakresie działań osłonowych w związku z rozprzestrzenianiem wirus SARS-CoV-2 (Dz.U. poz. 875), po rozpatrzeniu wniosku z dnia 28 czerwca 2021 r. oraz zgodnie z oświadczeniem w sprawie świadczenia długoterminowego dotyczącego przyznania i podjęcia

wypłaty tego świadczenia, przyznał rentę rodzinną przyznał rentę rodzinną dla E. B. (odwołująca się) od dnia 1 marca 2020 r., tj. od miesiąca, w którym spełniono warunki.

Sąd Okręgowy w Tarnobrzegu wyrokiem z 13 października 2021 r., III U 541/21 oddalił odwołanie od powyższej decyzji organu rentowego.

Sąd Okręgowy ustalił, że odwołująca urodziła się [...] 1962 r., 6 sierpnia 2012 r. ukończyła 50 rok życia. Była żoną zmarłego w dniu 29 czerwca 2006 r. A.B., a jej najmłodszy syn R. B. ukończył 18 rok życia 23 kwietnia 2011 r. W dniu 28 lipca 2006 r. złożyła do organu rentowego wniosek o rentę rodzinną po zmarłym mężu. Decyzją z dnia 20 października 2006 r. organ rentowy przyznał prawo do świadczenia rentowego od 29 lipca 2006 r., tj. od dnia śmierci jej męża dla odwołującej się i jej synów: R. B. do dnia 30 kwietnia 2009 r., a dla T. B. do 30 kwietnia 2009 r. Po raz ostatni organ rentowy przyznał odwołującej prawo do renty rodzinnej na okres do dnia 30 kwietnia 2011 r. decyzją z dnia 10 września 2009 r. Dnia 28 czerwca 2021 r. odwołująca się złożyła kolejny wniosek o przyznanie renty rodzinnej wraz z oświadczeniem o przyznanie świadczenia od dnia spełnienia przez nią warunków, nie wcześniej niż od dnia 1 marca 2020 r.

W ocenie Sądu Okręgowego z chwilą ukończenia 50-tego roku życia odwołująca się spełniła warunki do uzyskania prawa do renty rodzinnej po mężu. Fakt ten nie oznaczał jednak, że ma prawo do wypłaty tego świadczenia od 6 sierpnia 2012 r. Renta rodzinna jest bowiem świadczeniem przyznawanym wyłącznie na wniosek, nie z urzędu. Stosownie do treści art. 129 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS świadczenia wypłaca się poczynając od dnia powstania prawa do tych świadczeń, nie wcześniej jednak niż od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek lub wydano decyzję z urzędu, z uwzględnieniem ust. 2. Sąd Okręgowy ocenił, że odwołująca się złożyła do organu rentowego wniosek o ponowne przyznanie świadczenia rentowego po zmarłym mężu w dniu 28 czerwca 2021 r. Zaskarżoną decyzją organ rentowy przyznał jej prawo do wnioskowanego świadczenia od 1 marca 2020 r.

Sąd Okręgowy stwierdził, że mimo iż odwołująca się spełniła warunek ukończenia określonego w przepisach ustawy wieku uprawniającego do renty rodzinnej dnia 6 sierpnia 2012 r., to prawo do świadczenia nie może być jej

przyznane od tejże daty skoro wniosek o świadczenie złożyła dopiero 28 czerwca 2021 r. Fakt, że renta rodzinna została przyznana za okres 3 miesięcy poprzedzający złożenie wniosku, a nie od daty jego złożenia, wynikał ze szczególnych przepisów, wprowadzonych w związku ze stanem epidemicznym, wywołanym wirusem SARS-COV 2.

Sąd Apelacyjny w Rzeszowie wyrokiem z 15 listopada 2022 r., III AUa 958/21 oddalił apelację złożoną przez odwołującą się od powyższego wyroku Sądu Okręgowego.

Sąd Apelacyjny wyjaśnił, że zgodnie z art. 100 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, prawo do świadczeń określonych w ustawie powstaje z dniem spełnienia wszystkich warunków wymaganych do nabycia tego prawa. Ustawa odróżnia moment powstania prawa (tj. spełnienia warunków) od momentu wypłaty świadczenia (tj. co do zasady nie wcześniej niż od miesiąca zgłoszenia wniosku lub wydania decyzji z urzędu). Generalną zasadą prawa emerytalno-rentowego jest wypłata świadczenia na wniosek zainteresowanego, poczynając od dnia powstania prawa do świadczenia, lecz nie wcześniej niż od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek o świadczenie w celu jego przyznania. Reguła powyższa wyklucza możliwość wstecznego wypłacenia świadczenia, tj. za okres po nabyciu prawa *in abstracto*, a przed złożeniem wniosku.

Sąd drugiej instancji stwierdził, że w sprawie zostało ustalone, iż nie doszło do udzielenia przez organ rentowy błędnej informacji a odwołująca się dopiero w dniu 28 czerwca 2021 r. złożyła do organu rentowego wniosek o ponowne przyznanie świadczenia po zmarłym mężu. Zaskarżoną decyzją organ rentowy przyznał odwołującej się prawo do wnioskowanego świadczenia od 1 marca 2020 r., tj. uwzględniając treść art. 31^{zy} ust. 1 ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (jednolity tekst: Dz.U. z 2020 r., poz. 1842), który stanowił, że osobom, które w okresie 30 dni po ustaniu obowiązywania stanu zagrożenia epidemicznego albo stanu epidemii związanych z COVID-19 zgłoszą wniosek o przyznanie, ponowne ustalenie wysokości lub podjęcie wypłaty emerytury, renty lub innego świadczenia o charakterze długoterminowym, do którego przyznania właściwy jest

organ rentowy, prawo do świadczenia, prawo do świadczenia w ponownie ustalonej wysokości lub wypłata świadczenia przysługuje, na ich żądanie wyrażone w formie oświadczenia, od dnia, w którym zostały spełnione warunki do przyznania, ponownego ustalenia wysokości lub podjęcia wypłaty świadczenia, nie wcześniej jednak niż od dnia 1 marca 2020 r.

Skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego złożyła odwołująca się zaskarżając wyrok ten w całości. Skarga kasacyjna została oparta na zarzutach naruszenia: 1) art. 233 § 1 k.p.c., przez niewyjaśnienie wszelkich okoliczności faktycznych przedmiotowej sprawy i uznanie przez Sąd Apelacyjny w Rzeszowie, iż w dacie 1 września 2012 r., odwołująca się powinna złożyć ponowny wniosek, w sytuacji gdy renta rodzinna pozostałym dwóm dzieciom była wypłacana odpowiednio dla starszego dziecka do 30 września 2016 r., a młodszego do 30 kwietnia 2018 r., tym samym pominięcie przez organ kręgu osób uprawnionych do renty rodzinnej na podstawie pierwotnie złożonego wniosku w dacie 28 lipca 2006 r., a czego skutkiem było również naruszenie przez organ art. 28, art. 30, art. 34 ust. 2 oraz w szczególności art. 35 ust. 2 k.p.a. oraz pominięcie tej kwestii w uzasadnieniu wyroku Sądu drugiej instancji; 2) art. 70 ust. 2 w zw. z art. 129 ust. 1 i ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, przez ich niewłaściwe zastosowanie wskutek przyjęcia, że odwołującą się nie przysługuje wyrównanie renty rodzinnej za okres od dnia 1 września 2012 r., w którym to nabyła prawo do tego świadczenia.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca powołała się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, sprowadzającego się do udzielenia odpowiedzi na pytanie czy w świetle art. 70 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, w sytuacji kiedy wysokość otrzymywanego świadczenia zależy od procentowego wskaźnika liczby osób uprawnionych do otrzymania świadczenia z renty rodzinnej na podstawie art. 73 § 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS organ rentowy, dokonując korekt, co do liczby osób uprawnionych w toku wypłacania tego świadczenia powinien z urzędu uwzględnić i zawiadomić uprawnionego, iż spełnia przesłanki do otrzymania tego świadczenia na podstawie pierwotnie złożonego wniosku.

Skarżąca podniosła, uzasadniając wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, na podstawie art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., że skarga jest należycie

uzasadniona, a w sprawie doszło również do naruszenia przepisów postępowania wskazanych w zarzutach i rozwiniętych w uzasadnieniu skargi kasacyjnej tj. art. 233 § 1 k.p.c., a zarazem doszło do niewłaściwego zastosowania przepisów prawa materialnego tj. art. 70 ust. 2 w zw. z art. 129 ust. i ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Skarżąca podniosła, że prawidłowo przeprowadzone postępowanie przez organ rentowy powinno wskazywać na przyznanie jej świadczenia, przynajmniej: 1) w wysokości 5% renty, która przysługiwałaby zmarłemu mężowi za okres od 1 września 2012 r. do 30 kwietnia 2018 r. (faktycznie za ten okres przysługiwała jej w wysokości 1/3 95% lub 1/2 90%, która przysługiwałaby zmarłemu, w zależności od kontynuowania nauki przez moich synów), 2) w wysokości 85% renty, która przysługiwałaby zmarłemu mężowi za okres od 1 maja 2018 r. do 29 lutego 2020 r.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną, organ rentowy wniósł o odmowę przyjęcia jej do rozpoznania, ewentualnie jej o oddalenie oraz zasądzenie na rzecz organu rentowego kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W myśl art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Odnosząc się do powołanej przez skarżącego przesłanki występowania w sprawie „istotnego zagadnienia prawnego” wymaga przypomnienia, że zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest problem nowy, który nie został do tej pory bezpośrednio rozwiązany w orzecznictwie Sądu Najwyższego i dla rozwikłania którego dotychczasowe orzecznictwo jest niewystarczające. Jeżeli skarżący jako przesłankę uzasadniającą przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazuje występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, to powinien zagadnienie to przedstawić przez jego sformułowanie z przytoczeniem przepisów prawa, na tle których ono powstało,

przytoczyć argumenty prawne prowadzące do rozbieżnych ocen prawnych, a także wykazać, że jest to zagadnienie, którego rozwiązanie jest istotne nie tylko dla rozstrzygnięcia rozpoznawanej sprawy, lecz także dla praktyki sądowej (postanowienia Sądu Najwyższego: z 14 stycznia 2016 r., II CSK 382/15, LEX nr 2090999; z 21 czerwca 2016 r., V CSK 21/16, LEX nr 2069457; z 24 maja 2016 r., I CSK 666/15, LEX nr 2080880; z 10 stycznia 2023 r., III USK 345/22, LEX nr 3454462). Innymi słowy istotne zagadnienie prawne powinno kotwiczyć się w regulacji prawnej, która powinna zostać przeanalizowana i opracowana, tak aby to wpierw sam skarżący mógł stwierdzić, że istotne zagadnienie prawne rzeczywiście występuje i dlatego powinien rozpoznać je Sąd Najwyższy. Skarżący ma zatem obowiązek nie tylko sformułować samo zagadnienie, ale także – w uzasadnieniu wniosku – przedstawić odpowiednią jurydyczną argumentację wskazującą na dopuszczalność i celowość rozwiązania problemu prawnego w sposób preferowany przez skarżącego, a odmienny od sposobu rozstrzygnięcia tego problemu przy wykorzystaniu zapatrywań wyrażonych przez Sąd drugiej instancji (postanowienie Sądu Najwyższego z 12 kwietnia 2018 r., I UK 252/17, LEX nr 2533238). W celu spełnienia przesłanki przewidzianej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. nie wystarczy samo sformułowanie pytania do Sądu Najwyższego (postanowienie Sądu Najwyższego z 16 maja 2018 r., II CSK 12/18, LEX nr 2499783).

Opierając się na standardzie wynikającym z powołanych wyżej orzeczeń, przedstawione w skardze kasacyjnej „zagadnienie prawne” nie spełnia wymogów przewidzianych dla tej przesłanki przedsądu (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.).

Przedstawiony przez skarżącą problem w jej ocenie sprowadza się do udzielenia odpowiedzi na pytanie „czy w świetle art. 70 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, w sytuacji kiedy wysokość otrzymywanego świadczenia zależy od procentowego wskaźnika liczby osób uprawnionych do otrzymania świadczenia z renty rodzinnej na podstawie art. 73 § 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS organ rentowy dokonując korekt, co do liczby osób uprawnionych w toku wypłacania tego świadczenia powinien z urzędu uwzględnić i zawiadomić uprawnionego, iż spełnia przesłanki do otrzymania tego świadczenia na podstawie pierwotnie złożonego wniosku”. Trudno uznać tak przedstawione „zagadnienie prawne” jako mające jakiekolwiek zakotwiczenie w rozpatrywanej sprawie, jak

również został w nim powołany nieistniejący przepis: art. 73 § 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. W art. 73 powołanej ustawy nie występuje wskazana jednostka redakcyjna, ponieważ wyodrębnione zostały jedynie ustępy. Przepis ten nie został również powiązany z podniesionymi w ramach podstaw skargi kasacyjnej zarzutami, co uniemożliwia jego zastosowanie przy ewentualnym rozpoznawaniu skargi.

Natomiast art. 70 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS stanowi, że prawo do renty rodzinnej nabywa również wdowa, która osiągnęła wiek 50 lat lub stała się niezdolna do pracy po śmierci męża, nie później jednak niż w ciągu 5 lat od jego śmierci lub od zaprzestania wychowywania osób wymienionych w ust. 1 pkt 2 tego przepisu. Z przepisu tego nie wynika jakikolwiek obowiązek informacyjny po stronie organu rentowego. Przypomnienia wymaga, że spór w niniejszej sprawie dotyczył daty przyznania odwołującej się renty rodzinnej. Na marginesie więc wymaga wyjaśnienia, że w utrwalonym orzecznictwie Sądu Najwyższego podkreśla się odrębność nabycia prawa do świadczenia od jego wypłaty i wskazuje, że są to instytucje regulowane odrębnymi przepisami, mające różne znaczenie w obrocie prawnym. O nabyciu prawa do świadczeń z ubezpieczenia społecznego stanowi art. 100 ustawy emerytalnej, natomiast o wypłacie - jej art. 129 ust. 1, nakazujący wypłacanie świadczenia od dnia powstania prawa, nie wcześniej niż od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek lub wydano decyzję z urzędu, wyłącznie z zastrzeżeniem wynikającym z ust. 2 tego artykułu. Jakakolwiek wątpliwość w tym zakresie została usunięta stwierdzeniem, że przyznaniem świadczenia jest ustalenie prawa do jego pobierania, a więc wypłaty (por. m. in. wyrok Sądu Najwyższego z 17 maja 2016 r., II UK 258/15, LEX nr 2062794 i 15 maja 2018 r., II UK 131/17, LEX nr 2488671). Oznacza to, że powstanie *ipso iure* prawa do świadczenia przez stwierdzenie spełnienia jego warunków nie jest tożsame z przyznaniem i wypłatą świadczenia, ponieważ realizacja prawa do świadczenia wymaga złożenia stosownego wniosku przez osobę zainteresowaną.

Dopiero złożenie wniosku o świadczenie z ubezpieczenia społecznego powoduje obowiązek jego wypłaty, a ustawodawca nie przewidział możliwości wyrównywania świadczenia osobom, które wystąpiły z wnioskiem o nie później niż

nabyły do niego prawo, jeżeli zwłoka spowodowana została brakiem staranności w prowadzeniu własnych spraw. Wyjątek może stanowić przypadek ubiegania się o rentę rodzinną po osobie, która uznana została za zmarłą, gdyż wówczas nie można art. 129 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS wyklądać zgodnie z jego dosłownym brzmieniem, przyjmując, że o dacie wypłaty świadczenia decyduje data wniosku o to świadczenie (por. wyrok Sądu Najwyższego z 3 marca 2014 r., II UK 398/13, LEX nr 1458715). Taka jednak sytuacja nie miała miejsca w niniejszej sprawie.

Nie można również uznać za uzasadnioną przesłanki oczywistej zasadności skargi kasacyjnej. W razie powołania przesłanki przedsądu, jaką jest oczywista zasadność skargi kasacyjnej, należy w motywach wniosku zawrzeć wywód prawny wyjaśniający, w czym wyraża się owa oczywistość i przedstawić argumenty na poparcie tego twierdzenia (postanowienia Sądu Najwyższego: z 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, LEX nr 198531; z 10 sierpnia 2006 r., V CSK 204/06, LEX nr 421035; z 9 stycznia 2008 r., III PK 70/07, LEX nr 448289; z 11 stycznia 2008 r., I UK 283/07, LEX nr 448205; z 3 kwietnia 2008 r., II PK 352/07, LEX nr 465859; z 5 września 2008 r., I CZ 64/08, LEX nr 512050; z 21 marca 2023 r., I USK 60/22, LEX nr 3571679). O ile dla uwzględnienia skargi wystarczy, że jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla przyjęcia skargi do rozpoznania niezbędne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego, polegającej na jego oczywistości widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, bez potrzeby wchodzenia w szczegóły czy dokonywania pogłębionej analizy tekstu wchodzących w grę przepisów i doszukiwania się ich znaczenia (postanowienia Sądu Najwyższego: z 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274; z 22 stycznia 2008 r., I UK 218/07, LEX nr 375616; z 26 lutego 2008 r., II UK 317/07, LEX nr 453107; z 9 maja 2008 r., II PK 11/08, LEX nr 490364; z 21 maja 2008 r., I UK 11/08, LEX nr 491538 i z 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 494134).

Skarżąca nie wykazała występowania przesłanki oczywistej zasadności skargi kasacyjnej w powyższym rozumieniu, ponieważ ograniczyła się wyłącznie do wskazania, że „skarga jest należycie uzasadniona, a w sprawie doszło również do naruszenia przepisów postępowania wskazanych w zarzutach i rozwiniętych w

uzasadnieniu skargi kasacyjnej tj. art. 233 § 1 k.p.c., a zarazem doszło do niewłaściwego zastosowania przepisów prawa materialnego tj. art. 70 ust. 2 w zw. z art. 129 ust. i ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS.” Skarżąca nie wyjaśniła, na czym dokładnie podnoszone naruszenie miałoby polegać. Zadaniem Sądu Najwyższego nie jest doszukiwanie się argumentacji w innych częściach skargi kasacyjnej, ponieważ wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania stanowi odrębny od uzasadnienia podstaw skargi kasacyjnej jej element.

Ponadto wymaga podkreślenia, że z mocy art. 398¹³ § 2 k.p.c. Sąd Najwyższy jest w postępowaniu kasacyjnym związany ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia, co oznacza, że w przypadku poddania skargi kasacyjnej merytorycznemu rozpoznaniu musiałby uwzględnić owe ustalenia przy rozpatrywaniu podniesionych w skardze zarzutów naruszenia prawa materialnego, a w konsekwencji Sąd Najwyższy nie może badać, czy doszło do oczywistego naruszenia art. 233 § 1 k.p.c.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.

[SOP]

[a!]